

steriet vilde, ved da at have forsøgt paa at gaae frem, ikke alene have stillet sig ligeoverfor Gudseierne, hvis hele Opfattelse og Anskuelse saa klart og stærkt ere blevne lagte for Dagen i den Meddelelse, den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 5te Valgfreds (Wille) gav i sidste Møde, men det vilde ogsaa have været uden nogetsomhelst Støttepunkt i Rigsdagen; thi det er jo aldeles indlysende, at den hele Beslutning, som var vedtagen i Foraaret 1856, opphørte at existere i det Dieblif, det viste sig, at den ikke kunde gennemføres med Samtykke og Indvilgelse fra Gudseiernes Side. Det vilde være fuldkomment urigtigt, om man vilde sige, at Regjeringen endnu kunde støtte sig til Rigsdagen i dette Tilfælde. Nei, det kunde den ikke; thi den havde aldeles ikke nogen Sikkerhed for, at Rigsdagen ikke vilde stille sig ganske bestemt imod den fra det Dieblif af, den vilde det, det er aldeles soleklart, og det blev ogsaa udtalt fra begge Sider. Der blev sagt fra den Side, som jeg vil kalde Repræsentanterne for Bondestanden: Kun naar vi faae Imødekommen fra Gudseiernes Side, ville vi indlade os derpaa, og altsaa kunde de meget godt sige: Nu have vi ikke ifinde at indlade os derpaa, da vi see, at Gudseierne optræde paa en saadan Maade som de gjøre. Den anden Side, saavel her i Folkethinget som endnu stærkere i Landstinget, havde ligeledes udtalt saa bestemt som muligt, at, naar de gave deres Samtykke til Beslutningen, gjorde de det kun under Forudsætning af, at Sagen modte Indvilgelse fra Gudseiernes Side, og de havde altsaa den fuldeste Ret til at sige: „Nei, vi have nu virkelig paa ingen Maade nogen Opfordring til at støtte Regjeringen i at gennemføre denne Fremgangsmaade, thi vi have kun erklæret os derfor under en Forudsætning, som senere har viist sig at være fuldstændig falsk“. Jeg troer derfor, at Enhver, der blot nogenlunde seer paa dennne Sag, maa sige, at det maatte anses for at være aldeles umuligt for Regjeringen, om den end havde havt den bedste Willie dertil af Verden, paa dette Standpunkt at gaae frem paa den Maade, der var paatænkt i Begyndelsen af 1856. Dette blev ogsaa fuldstændig erkjendt af en Mand, som forøvrigt

hverken dengang eller senere yttrede nogen særlig Belwillie mod Ministeriet, og som lagde en overordentlig stærk Iver for denne Sag for Dagen, nemlig Oberst Tscherning. Han udtalte dette meget tydeligt og bestemt, og han var derfor meget langt fra i nogen Henseende at rette nogen Behreidelse imod Ministeriet; tværtimod udtalte han f. Ex. — for at jeg skal nævne et Sted i hans Tale, som findes Spalte 633 i Folkethingstidenden for Sessionen 18⁵⁶/₅₇ —: „Jeg havde Ret, da jeg yttrede, at der var Ingen, der virkelig vilde denne Overenskomst; thi havde der været Nogen, som havde villet den, havde der været nogen af dem fra den anden Side, som vilde den, saa havde Ministeriet i dette Dieblif villet Løsningen.“ Dette er Noget, hvorfor jeg i alt Fald ogsaa kan give mit bestemte Ord, og det kunde synes underligt, om Nogen i denne Henseende kunde være nogensomhelst Tvivl om, hvorvidt man ogsaa kunde stole paa, at jeg ikke i denne Henseende vilde sige Andet, end hvad der stod mig fuldkommen klart og sikkert; thi det fremgaaer i den Grad simpelt, at det næsten maatte betragtes som en Selvfølge for ethvert Ministerium, og ikke mindst, paaftaaer jeg, for det Ministerium, som dengang var ved Regjeringen, at det med største Glæde vilde have søgt at faae denne Sag løst og vilde være gaaet ind paa denne Løsning, naar det havde seet, at man virkelig var kommen hinanden imøde, saaledes at det kunde ventes, at man ved en Overenskomst kunde komme ud af denne yderst mislige og vanskelige Sag, der i allerhøieste Grad maatte være pinlig ogsaa for Regjeringen, netop fordi enhver Løsning, som skulde fremtvinges, vilde have Følger af meget ubehagelig Art i forskjellige Retninger. Jeg troer saaledes virkelig at maatte sige, at det er aldeles umuligt at forstaae, hvorledes man ved endog blot løselig at gennemløse disse Forhandlinger skulde med den Sikkerhed, hvormed det skete af den ærede Rigsdagsmand for Sorø Amts 2den Valgfreds (Alberti), kunne fremsætte det som en uimodsigelig historisk konstateret Kjendsgjerning, at naar Fæstelasningsagen ikke var bragt igjennem i Aaret 1856, laa Skylden derfor ingenlunde hos Gudseierne, men netop hos den Regjering, som